

Redaktionellt U&D 29:1

Varmt välkomna till årgång 29 av *Utbildning & Demokrati*. Årets första nummer är ett samlingsnummer med fem fristående artiklar som kretsar kring teman som skolplikt och skolfrånvaro, hur barns rättigheter tas upp i lärarutbildningen och hur samma institution utnyttjar didaktikens potential. Dessutom behandlas skolans demokratiuppdrag med fokus på svenskämnets roll samt olika institutionella kulturer i förskoleklassen. Numret avslutas med en recensionsessä med utgångspunkt i *Sverker Sörlins* senaste bok: *Till bildningens försvar*.

I artikeln EN OJÄMLIK SKOLPLIKT? PROBLEMATISERING AV SKOLFRÅNVARO I EN DECENTRALISERAD SKOLA av *Maria Arvidsson & Viktor Vesterberg* analyseras hur frånvaro förstås och hanteras beroende på *vem* som är frånvarande och *varför*. Med utgångspunkt i Carol Bacchis teori om problemrepresentationer visar författarna genom policyanalyser att skolplikten är mer töjbar än vad begreppet signalerar. Ett centralt resultat är att skolplikten knappast gäller för alla och att det finns flera kategorier barn som inte behöver vara i skolan, som papperslösa barn, barn som vistats utomlands, barn som är avstängda av ordningsskäl och barn som har fått ledigt. I bedömningen av vem som kan få avvika från skolplikten visar författarna att det finns utrymme för stora lokala variationer, vilket riskerar att förstärka den ojämlika skolplikten och gynna redan privilegierade grupper i samhället.

I ALLT ELLER INGET? BARNS RÄTTIGHETER I LÄRARUTBILDNING skriven av *Åsa Olsson, Helene Elvstrand & Nina Thelander* behandlas hur lärarutbildningen hanterar frågan om barns rättigheter, ett område som fått nya förutsättningar genom att konventionen om barns rättigheter inkorporerats i svensk lagstiftning från och med den 1 januari 2020. Författarna menar att det finns ”stora oklarheter om vilka kunskaper blivande lärare förväntas ha efter avslutad utbildning” och att det föreligger ett behov av ett kunskaps- och kompetenslyft avseende barnkonventionens betydelse och tillämpning bland yrkeskategorier som jobbar med barn och unga.

I artikeln DIDAKTIK SOM LÄRARUTBILDNINGENS INNEHÅLL OCH FORM – MOTSTÅND, UTMANINGAR OCH MÖJLIGHETER tar *Johannes Rytzler & Gunnlaugur Magnússon* spjärn mot en bild av lärarutbildningar som projektyta för olika former av kritik mot skolsystemets tillkortakommanden. Med argument från pedagogisk filosofi utpekas nödvändigheten av att lärarstudenter hörsammar och genomgår en

kvalitativ förändringsprocess där de lämnar sina erfarenhetsgrundade kunskaper om skolan bakom sig. Didaktik, i egenskap av både vetenskap och ett systematiskt sätt att reflektera över undervisningens praktik gör det enligt författarna möjligt att förstå didaktiken som ett transformerande innehåll, vilket bildar alternativ till en mer instrumentell och kausal högskoledidaktik.

Skolans demokratiuppdrag beskrivs i SVENSKÄMNET OCH DEMOKRATIUPPDRAGET. SVENSKLÄRARENS SYN PÅ LITTERATURUNDERVISNING OCH DEMOKRATIARBETE av *Gustav Borsgård*. Detta uppdrag förstås som utmanat av det fokus på mätbarhet och entreprenörskap som kommer till uttryck i läroplanen från 2011. Genom kvalitativa intervjuer undersöks i studien hur åtta gymnasielärare i ämnet svenska ser på litteraturundervisning som demokratiarbete i ljuset av läroplanen. Resultatet visar att lärarna aktivt tolkar och förhandlar läroplanens värdegrund och att de bitvis bortser från den och i stället baserar sin undervisning på egna lärarerfarenheter. Administrativa uppgifter och fokus på kunskapsmätning visar sig också inverka på lärarnas didaktiska val vilket får konsekvenser för demokratiuppdragets genomförande.

Förskoleklassen utgör sedan 1998 övergång från förskola till grundskola, men har genom reformer nyligen blivit mer undervisningsorienterad. I artikeln FÖRSKOLEKLASSENS INSTITUTIONELLA KULTURER av *Lina Lago, Sven Persson & Helena Ackesjö* möter vi förskoleklasslärares berättelser om vad de ser som centralt för förskoleklassens uppdrag. I artikeln poängteras lärare som policyaktörer och begreppet institutionella kulturer som ett verktyg för dem att förstå och förändra sitt eget sammanhang. Tre sådana kulturer artikuleras i lärarnas berättelser - en kvalificerad institutionell kultur, en flexibel institutionell kultur och en institutionell kultur där gränserna för förskoleklassen betonas.

Numret avslutas med en recensionsessä skriven av *Tomas Englund* som presenterar och diskuterar *Sverker Sörlins* senaste arbete, TILL BILDNINGENS FÖRSVAR. DEN SVÅRA KONSTEN ATT VETA TILLSAMMANS. Sörlin ställer i sitt arbete frågan om bildningsbegreppets roll i framtidens universitet och högskolor. Med utgångspunkt från en problematisering av begreppet som belastat av en äldre tids uppfattning och präglad av en hierarkisk och eurocentrisk kunskapssyn är Sörlins ambition att reformulera ett bildningsbegrepp som möter samtidens krav. Han utvecklar därvid fem aspekter som överskrider bildningsbegreppet med råge, men det uppstår snarast en motsättning mellan bildningens traditionella värden och Sörlins fem aspekter. För att göra de fem aspekterna rättvisa skulle de, menar Englund, ges en mer modern och demokratisk grund och

inramning med deliberationsidén som, liksom Sörlin uttrycker det, syftar till ”en övervägande, samtalande medborgare, en engagerad och ansvarstagande människa”.

Redaktionen